

haar anti-goddelijken aard miskennend) ziet als den wortel van alle stoffelijke en geestelijke ellende, wat het meest eigen is aan de persoonlijkheid, wat de diepe uitgang van al ons leven is: den wil!

De rationalist kan bij zijn zondebeschouwing optimist blijven.

Schopenhauer moest bij zijn opvatting pessimist worden.

De mensch, gelijk Schopenhauer dien kent, kan alleen verlost worden door wedergeboorte.

En het geheim van dit Evangelie was voor dezen „wijze en verstandige" verhoogen.

B. W.

## LITERATUUR EN KUNST.

Dr C. te Lintum, Nederland en de Indiën in de laatste kwart eeuw.

Onder de gebeurtenissen, die de Nederlandsche geschiedenis van het jaar 1923 opteekenen zal, is zeker een van de voornaamste het regeeringsjubileum van onze Vorstin. In blijden jubel heeft zich het volk in zijn groote meerderheid geschaard om den troon, om met de Koninklijke Familie in vreugde en dankbaarheid te gedenken den zegen, dien Nederland ontvangen mocht.

Ook de pers heeft van het illustere feit in overvloedige veelheid van geschriften getuigd. Naast ontelbare artikelen, jubileum-nummers van tijdschriften, kleinere en grootere boeken, verschenen meerdere „gedenkböeken", die in bijdragen van gezaghebbende medewerkers een beeld geven wilden van Nederlands geschiedenis en ontwikkeling gedurende de 25 regeeringsjaren onzer Koningin. Vele van deze luxueuse uitgaven zijn in ons blad genoemd of besproken, kort na de mooie Septemberdagen, die ons deze geschriften brachten.

Maar een er van, wat later verschenen naar ik meen, verdient nog onze aandacht. 't Is het boek van Dr C. te Lintum, „Nederland en de Indiën in de laatste kwart-eeuw"¹).

Dr te Lintum, privaats doctent aan de Universiteit van Utrecht, is onder ons geen onbekende. Meer dan één geschiedkundig werk zag van zijn hand

¹) Uitgave van W. J. Thieme & Cie, Zutphen.

## KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

LXXXIX.

Toen Van Oosterzee intusschen overleed, oordeelde Dr Kuyper, dat het onkiesch zou zijn deze critiek op zijn jongste geschrift, die geheel berekend was op het ontvangen van wederbescheid, nog langer voort te zetten. Het hoogheilig belang dat daarbij op het spel stond, bleef daarom niettemin aan de orde, maar kon nu voegzamer op andere wijze en buiten verband met Van Oosterzee's naam, worden voortgezet. In hetzelfde Herautnummer (245) begon Dr Kuyper nu een artikelenreeks onder het opschrift: „Niet de Heilige Schrift, maar de Christus!" waarin hij met name het geschrift van de heeren Gunning en de la Saussaye over Het Ethisch Beginfel bestreed.

Middelwyl verscheen het referaat van den Lic. Daubauton: De Theopneustie der Heilige Schrift. Het bevatte een heldere, met gloed geschreven uiteenzetting van de opinie der ethische school, dat het spreken van de onfeilbaarheid der Heilige Schrift een pure illusie was geweest. Daar tegen schreef zijn vriend Dr E. Barger in Stemmen voor Waarheid en Vrede, 1882, II, blz. 416 vv.: Hebben wij geen onfeilbaren Bijbel? wat De Heraut (nr 251) een „cri de conscience" noemde.

Daubauton antwoordde Barger met een brief over De Algenoezaamheid der Heilige Schrift, waarin deze den bijdrager van de onfeilbaarheidsleer van apriorisme beschuldigde. Daarop schreef De Heraut (nr 257):

De Zwolsche bestrijder van de onfeilbaarheid der Heilige Schriftuur, wiens studien zeer zeker niets nieuws geven, daar de door hem bepleite gedachte reeds zoo volkomen door anderen was uitgeput, dat er niets nieuws van kon gezegd, maar die con amore en misschien te pretig populair de uitstekende verdienste heeft, van er geen doekjes om te winden, en ons juist deswege als enfant terrible der iherischen zeer lief is, wate dus wel wat hij aan ons en alle belijders der onfeilbaarheid heeft.

Als hij zegt: „Ha! zie daar uw a priori!" dan loopen we daarbij niet weg noch druipeu af, maar danken hem, dat hij zoo volkomen juist gezegd heeft, hoe het bij ons staat.

Wij doorzoeken de Schrift niet, of er ook oneffenheden en tegenstrijdigheden in zijn; om daarna al deze oneffenheden en tegenstrijdigheden weg te strijken; en eerst alsdan uit te roepen: „Zie deze Heilige Schrift is onfeilbaar!"

O, neen, niets ter wereld er van!

Als wij zeggen: de Heilige Schriftuur is onfeilbaar, dan beginnen we daarmee.

het licht, populair geschreven meestal en rijk van inhoud. Ik herinner slechts aan z'n gedenkboek in 1913 „Een eeuw van vooruitgang", dat in beknopten vorm de 19e eeuwse historie duidelijk behandelt en met tal van portretten, prenten en facsimile's illustreert.

Thans heeft de Schrijver opnieuw zulk een gedenkboek bewerkt, ook nu met een veertigtal foto's verrijkt. De opzet van het werk is, zooals de titel doet zien, de historie van Nederland en van de Indiën te reproduceeren. In ieder van de 14 hoofdstukken is na Nederland „het Rijk buiten Europa" behandeld „en soms zelfs zijn de Indiën vooropgezet", zegt de auteur in z'n voorwoord.

Waar de meeste gedenkboeken zijn samengesteld uit artikelen van medewerkers, deskundigen telkens op het gebied waarover ze te schrijven hadden, is hier ieder hoofdstuk van dezelfde hand. Eenerzijds is dat een nadeel, omdat één man nimmer op ieder levensterrein volkomen georiënteerd kan zijn, aan den anderen kant echter heeft zulks het voordeel, dat het behandelde veel meer een eenheid vormt, omdat naar één methode en één opzet is gewerkt. En het zoo juist genoemde bezwaar heeft Dr te Lintum zooveel mogelijk trachten te ondervangen, door zich met vele vooraanstaande mannen in verbinding te stellen en hun hulp te vragen. 't Is een heele rij, die hij in z'n voorwoord opsomt.

Het eerste hoofdstuk: „Hoe de vette jaren gevolgd werden door de magere" geeft een algemeen overzicht van de verloopende 25 jaren. In heel korte trekken wordt een beeld gegeven van het toenemende verkeer, handel, industrie, landbouw, van het bankwezen, de kunst, de wetenschap, het onderwijs, binnen- en buitenlandse politiek. Uiteraard zijn deze overzichten vluchtig, maar bepaald oppervlakkig is dat over het kerkelijk leven. Dan komt de beschouwing van Indië aan de orde en ten slotte Nederland in den oorlogstijd. Het geheel is een voortreffelijke inleiding op wat in den breede volgt in de verdere hoofdstukken.

Een zeer sympathiek gedeelte is caput 2 „Wat Koningin Wilhelmina meebracht op den troon". Want als zoodanig wordt genoemd de herinnering aan haar doorluchtig voorgelicht. Nooit genoeg kan gewezen worden op de betekenis, die het Oranjehuis voor Nederland heeft gehad en het

Dan doen wij hoogleeraren en predikanten dat op precies denzelfden grond, waarop het eenvoudig naastertje of de lompe staknecht staat, die met hun Bijbelte voor zich spreken van een goddelijk boek.

Op en top a priori dus.

A priori omdat we zoo willen. Omdat we er onze eer in stellen. Omdat er onze zaligheid aan hangt.

En als de heer De Daubauton dan er bijvoegt: „Maar dan valt ge ook met een salto sublimis!" dan antwoorden we hem in choor met heel de de schare der uitverkorenen: „Salto sublimis, o gewiselijk, een goddelijke sprong, toen de eenwige Ontfermer over de gapende kloof van mijn dood en mijn zonden liepen, dat a priori in mijn ziel indroeg en het vast zette in de wereld van mijn denken!"

Barger repleceerde aan Daubauton met een artikel in de Stemmen van Januari 1883, getiteld: Nog eens de onfeilbaarheid der Heilige Schrift.

Eindelijk werd ook door den Leidschen Hoogleeraar Dr J. J. Prins nog de aandacht gevestigd op Dr Kuyper's Rede in een boekke: Apologetische Polemie, dat weer onderstaand schrijven van Dr Kuyper uitlokte, opgenomen in De Heraut, nr 258.

Amsterdam, 24 Nov. 1882.

Hoog Geleerde Heer!

Door uw vriendelijke beschikking werd mij dezer dagen een „present-exemplaar" toegezonden van een boekke, onder den titel van Apologetische polemie, bij den uitgever Adriani te Leiden door U ter perse gelegd.

Is mijn vermoeden juist, dan bewoog U hier toe de omstandigheid, dat in dit boekke o.a. door U was opgenomen een opstel, voorkomende in het moderne weekblad De Vrijheid, jaargang 1881, No. 47, en waarvan ik nu eerst, niet zonder zeker gevoel van verbazing, U als den schrijver leerde kennen.

In dit opstel valt Gij vonnis over een uitspraak aangaande den Textus receptus van het Nieuwe Testament, te vinden op blz. 39 van de redevoering, waarmee ik ten vorigen jare mijn rectoraat van de Vrije Universiteit neêrlegde. Het door mij daar geuite gevoelen strookte niet met het Uwe, en dit gaf U aanleiding, niet om het te weerleggen, maar om het als een curiosum in de theologische wereld ten toon te stellen. Zoo ten toon te stellen, dat Gij zelfs aanleiding meendet te vinden, om zeker niet zonder zekere minachting, de woorden uit Uw pen te laten vloeien: „Zoo ik den onzin begrijp."

Het zij mij geoorloofd, Hoog Geleerde Heer, U over dit stukke, door U als „zelfbedrog" betiteld, mijn leedwezen te betuigen.

Eens waart Gij mijn leermeester en uit de jaren van mijn academiëleven roept ook Uw naam de herinnering voor mij op van veel welwillendheid Uwerzijds door mij ondervonden.

is alleszins juist, dat de auteur vóór alle andere beschouwingen den eeuwenouden, hechten band van Nederland en Oranje heeft behandeld. Dankbaar ook zijn we voor het mooie stuk over Koningin Emma. Terecht zegt de Schrijver, dat „deze koningsvrouw een heerlijke verschijning in onze geschiedenis is geworden" en hij bewijst het bovendien overtuigend. Inderdaad „deze vrouw is een bijzondere vrouw, zooals Nederland er zelden een gezien heeft" en van harte stemmen we het den auteur toe „Laten wij dat dankbaar erkennen door te spreken, niet door te zwijgen". Een aardig slot van dit hoofdstuk is het gedeelte over „la belle reine Wilhelmine".

Een volgend hoofdstuk geeft een overzicht van de gebiedsuitbreiding en dan zoowel door werkelijke vermeerdering in de koloniën, alsook door inpolderingen e.d. Een uitvoerige beschouwing is daarbij gewijd aan het Zuiderzee-vraagstuk.

Caput 4 behandelt de vraag „hoe de bevolking is vermeerderd in 25 jaar en wat er gedaan is voor haar gezondheid". Zeer onderhoudend geschreven, is dit stuk een interessante bijdrage, voor ieder algemeen ontwikkeld mensch van betekenis. Tal van statistische gegevens worden verwerkt over den groei der bevolking, de sterfte, de drankzucht, de criminaliteit; voorts over den strijd tegen allerlei ziekten en daarmee in verband over de gezondheidswetgeving. Frappant is daarbij de sterke verandering te constateeren, die de oorlogsjaren hebben gebracht.

Parallel met dit alles wordt behandeld het beeld dat de Indiën opleveren op dit gebied.

Het is natuurlijk niet mogelijk van elk der hoofdstukken zelfs bij benadering den inhoud aan te geven. Het onderwerp, dat de Schrijver bewerkt, heeft zoovele zijden, dat we ten aanzien van de meeste capita slechts met een vermelding moeten volstaan. Zoo zijn er achtereenvolgens hoofdstukken over de vruchtbaarheid van den bodem en de vooruitgang der agrarische toestanden; de Indische Landbouw; den groei van de visscherij en de slagen, die haar hebben getroffen; de mijnbouw; „hoe de industrie hare vleugels uitsloeg en soms brandde"; „wat de electriciteit bewerkte in 't verkeer en in 't geheele economische leven. En de olie!"; over den handel, vooral ook in de oorlogsjaren, en de groote mannen op dit gebied, Kröller, Cremer, van Aalst, Deterding; over

Zulk een betrekking behield voor mijn hart steeds iets teeders. En hoezeer latere vorming mij ook dwong de oogen te openen, voor wat ik meende in de doctrina mijner vroegere hooggeleerde leermeesters te moeten verwerpen, toch heeft dit nooit den eerbied doen verminderen, waarmee ik voor hen vervuld was, noch den dank verkoeld, waarmee ik hunne, eertijds mij betoonde, welwillendheid herdacht.

Zoo gelukte het mij dan ook, zelfs met diegenen mijner vroegere leermeesters, van wier opinie ik nog veel verder afweek dan van de Uwe, op vriendschappelijke voet te blijven. Steeds was ik er op bedacht in publiek geschrift, hun naam, zooveel het ging, te sparen. En ook hunnerzijds, het zij met erkentelijkheid uitgesproken, ontbrak het niet aan een vriendelijk woord.

Maar juist daarom deed het mij dan ook leed, ditmaal, eerst anoniem, en nu met name, door U, niet gecritiseerd, maar geëxposeerd te worden op eene wijze, die U van een rectorale oratie zeggen deed: „Zoo ik den onzin begrijp."

Als mijn leermeester in de exegese bondt Gij het ons weder zoo vaak op het hart hoeveel de keuze van een enkel woord er vaak toe doet, en hoezeer de mans auctoritas zich vaak in een enkel kenmerkend woord verraadt. Vooral in een schrijven van Uw hand moest ik dus wel tot het droeve resultaat komen, dat bij het lezen van mijne rectorale oratie zelfs de meest gewone mate van achting voor mij niet in Uw hart is geweest.

Over de quaestie zelve mag ik natuurlijk in dit korte woord niet uitweiden. Later hoop ik gelegenheid te vinden mijn gevoelen te adstrueeren, wat (Gij zult u herinneren, dat het er bij stond) in mijn oratie niet was geschied. Slechts veroorloof ik mij de korte opmerking, dat wel terdege de oudheid der Codices, der Vertalingen of der Patristische lesingen in de thans gangbare denkbeelden over tekstcritiek te weinig rekent met het feit, dat een lezing van veel later dagteekening desiettemin van nog ouder oorsprong kan zijn. Vooral de prachtige Codicalexegese van Westcott en Hort bevestigde mij in die overtuiging.

Hoch, hoe dit zij, het was mij in dit schrijven enkel te doen, om U mijn leedwezen over uw courrantartikel te betuigen, en onder dankzegging voor de toezending van Uw opstel, U de verzekering der hoogachting te bieden van

Uw dw. vroegere leerling

Kuyper.

Aan den Hoog Geleerden Heer  
Den Heer Dr J. J. Prins,  
Hoogleeraar, Leiden.

P.S. Daar Uw opstel thans onder Uw naam bekend werd, zult Gij het mij wel niet euvelduiden, dat ik ook aan dit schrijven, publiciteit geef.

Op bovenstaand schrijven antwoordde Prof. Prins nog weer, dat hij de geïncrimineerde woorden: „zoo ik den onzin begrijp", niet op de geheele oratie, maar slechts op één zinsnede daarin had toegepast.



de sociale wetgeving, waarbij figuren als Kuyper, Talma, Bos, Troelstra, Treub worden behandeld; over het ontwaken van Indië, wat natuurlijk tot een spreken over de Sarekat Islam aanleiding geeft.

Dat alles is belangrijk genoeg en het geeft een duidelijk inzicht in de ontwikkeling van de economische verhoudingen. Een massa materiaal is met groote zorg gerangschikt en bewerkt, en de weergave geschiedt in een vorm, die het meege-deelde ook voor den leek interessant maakt.

Dan volgen twee hoofdstukken over het onderwijs en de kunst.

Het eerste draagt tot opschrift: hoe het onderwijs, niettegenstaande den schoolstrijd, zich ontwikkelde en hoe de wetenschap roem behaalde in en buiten de Universiteiten. De Schrijver toont aan, hoe de schoolstrijd in vele opzichten belemmerend had gewerkt, maar hoe aan het begin van de behandelde periode toch opbloei kwam, dank zij menschen als Jan Ligthart, Thyse e.d. Met een prijzenswaardige poging tot neutraliteit doet Dr te Lintum de voordeelen zien van de opkomst van het bijzonder onderwijs en de financiële gelijkstelling, die in latere jaren volgde. 't Voortgezet onderwijs, gymnasia, lycea, nijverheids-handelsonderwijs krijgen ieder hun beurt en zoo komt ook vanzelf de Universiteit aan de orde en de coryphaeën der wetenschap, waarop ons kleine landje bogen mag. Inderdaad rake opmerkingen maakt de Schrijver in dit hoofdstuk telkens weer en, al zijn we het lang niet in alle opzichten met hem eens, z'n beschouwingen verdienen zeker onze aandacht. Een slotstuk behandelt de Indische onderwijs-toestanden, waarbij de figuur van de bekende Kartini op den voorgrond treedt.

Het hoofdstuk over de kunst vangt aan met een betoog over de welsprekendheid en een pleidooi, dat men bij het onderwijs deze moet trachten te bevorderen. Zeer juist is het, dat „de mooie Nederlandsche taal nog al te weinig naar de eischen der kunst gesproken wordt“; alleen door behoorlijke en veelvuldige oefening op de scholen kan daarin verbetering komen.

Een uitvoerig overzicht over de literaire productie volgt, een goed geschreven stuk, met kennis van zaken bewerkt. M.i. is de kern ervan de bowering, dat onze moderne literatuur voornamelijk tot onderwerp heeft het innerlijk gebeuren in de dichterziel en dat ze daardoor min of meer van het leven geïsoleerd komt te staan; een indicatie, die naar ik meen alleszins juist is. Even waar is het, dat de groote stroomingen op het gebied der literaire kunst niet „iets nieuws (zijn) van onze dagen“.

Ook over schilderkunst, bouwkunst, muziek, volkszang, dramatische kunst lezen we allerlei wetenswaardigheden, vooral ook over „Indië en de kunst“. Niet minder dan het hoofdstuk over den bevolkingsgroei, is dit vrij uitvoerige opstel belangrijk als bijdrage tot de algemeene ontwikkeling.

Een slothoofdstuk: „Hoe de Nederlandsche Staat en de Koningin deze tijden doorkwamen, verbonden in lief en leed“ handelt over de staatkundige geschiedenis, vooral in en na den oorlog, en is in z'n rangschikking van wat we fragmentarisch ons herinneren uit krantenlectuur e.d. praktisch van niet geringe waarde.

Over 't geheel genomen, geloof ik, dat Dr te Lintum uitnemend is geslaagd in het volbrengen van zijn uiterst moeilijke taak. Een boek als dit is eigenlijk van 't begin tot het eind slechts overzicht, en toch krijgt ge door den pittigen vorm, de herhaalde afwisseling van beschouwing, de vele u niet bekende bijzonderheden, die ge leest, nagenoeg nooit dien indruk. Vervangen kan het natuurlijk de groote gedenkboeken niet. Maar door z'n lagen prijs ligt het meer binnen algemeen bereik dan deze. En wie niet op eenig punt bijzondere inlichtingen wenscht, heeft er ruim voldoende aan.

De 40 foto's zijn mooie portretten op kunstdruk-papier van vooraanstaande mannen en vrouwen; zooveel mogelijk zijn ze in den tekst tusschengevoegd, waar over hun arbeid gesproken wordt.

Al eerder vees ik op het prijzenswaardig streven naar 't vermijden van alle nusteren, in een boek als dit ongetwijfeld een verdienste. Maar in z'n ontleeningen van motto's boven de hoofdstukken, heeft de auteur dit beginsel niet vastgehouden: het doet vreemd aan, nu eens een bijbelwoord, dan weer een gezegde van Roland Holst of Multatuli te lezen. Beter ware het dan, alle motto's weg te laten; dat is stellig „neutrader“.

De keurige wijze van uitgeven maakt mede dit boek tot een van de beste jubileum-geschriften.

C. T.

## ZENDING EN EVANGELISATIE.

Een en ander.

Kwestie van methode.

Eenige weken geleden werd in het „Gereformeerd Jongelingsblad“ aangeraden, dat in dezen winter op de vereenigingen zou worden behandeld het mooie boekje van Dr Adriani „Het Animistische Heidendom als godsdienst“. Bij dit boekje heeft de heer Boon een leidraad geschreven, welke, daaraan twijfelen wij niet, zeer geschikt zal zijn.

Dat het Heidendom waard is door onze jongelingen bestudeerd te worden, zal kwalijk ontkend kunnen worden; en dat Dr Adriani een bevoegd leermeester is, staat vast als een muur.

En toch meenen wij ongevraagd een ander advies te moeten geven. Vereenigingen, die reeds jaren de zending behandelen, zullen ongetwijfeld met vrucht bedoeld boekje kunnen gebruiken, maar wij achten het niet gewenscht er mee te beginnen. Hiervoor hebben wij drie redenen.

Om de zending te leeren kennen moet men haar historie nagaan. Dit heeft te minder bezwaar, omdat de zending in de eerste eeuwen voor een groot deel met de kerkgeschiedenis saamvalt. Als men de geschiedenis op den voet volgt, komt men vanzelf met de problemen in aanraking, en wordt het gemakkelijk gemaakt, om straks op zichzelf staande onderwerpen te behandelen. „De Macedoniër“ bevat in zijn laatste twee jaargangen de daarvoor benodigde schetsen.

Bovendien, het Animisme moge eenvoudig schijnen, een ieder, die er kennis van genomen heeft, weet, dat het tegendeel het geval is. Het is geen kleinigheid om fetischisme, animisme, spiritisme, dynamisme enz. goed uit elkander te houden. Wij zouden het voor beginnenden dan nog beter achten, het Heidendom te bespreken in verband met een zendingsterrein b.v. Posso of Nieuw-Guinea, waarvan bij den Zendingstudie-Raad handboeken verschenen. Voor onze vereenigingen is nog meer Soemba te prefereren, waarover in „De Macedoniër“ talrijke artikelen worden geschreven, terwijl Dr D. K. Wielenga van voornemen is in den volgende jaargang over dit terrein minstens vier schetsen te geven.

Zal Soemba de aandacht vooral der drie Noordelijke provincies trekken: Groningen, Drente en Overijssel, in andere deelen van ons land vraagt dan Midden-Java ten Zuiden de aandacht. Mij dunkt, als men liever niet de historie der eeuwen op den voet volgt, dat Midden-Java dan eerder aan de beurt is, dan het Heidendom zonder meer. Het schijnt mij toe, dat onze vereenigingen nog lang niet algemeen genoeg de noodzakelijkheid inzien, om eigen terrein te bestudeeren. Er is veel gevraagd naar en lang gewacht op zulk een boek, dat ons genoegzaam oriënteert, en nu het er is, wordt het te weinig verkocht. Dat is niet een gunstig teeken. Ons Jongelingsblad spanne zich er eens voor, om het boek er in te werken; het is het waard.

Het bezwaar, dat het niet gemakkelijk is, zal wel niet zwaar wegen; daarvoor gaan onze jongelingen niet op zij! Wellicht ware het echter wenschelijk, om aan een persoon de inleidingen op te dragen.

Smartelijke verliezen.

De Genootschapszending treurt over het verlies van haar zendingsdirectoren Dr M. Lindenberg en Dr J. W. Gunning. Beide waren mannen van grooten ijver, erkende bekwaamheid en warme liefde voor het Koninkrijk Gods. Zulke mannen zich ontnemen te zien in drie maanden tijds, is een groote slag voor onze broeders, waarmee wij hen van harte condoleeren.

Dr Lindenberg was een kenner van den Islam als er weinigen in ons land zijn; zijn boek: „Zendingen op den Islam“ kan het getuigen. Hij had geen doctorstittel; doch wij weten, dat er zijn titels zonder mannen, en mannen zonder titels; hij behoorde tot de laatsten. Bijzonder tragisch was, dat op den dag van zijn begrafenis een dochter aan dezelfde ziekte n.l. aan typhus, stierf. Dr Lindenberg was een man Gods, die in den hemel zich verheugen zal met hen, die mede door zijn arbeid den Christus mochten leeren kennen.

Zulk een mensch was Dr Gunning ook. Dezen titel had hij honoris causa, eershalve gekregen, en naar verdienste. Van zijn hand verschenen verschillende zendingsbrochures; hij schreef ook het artikel over de Protestantsche zending in Colijn's „Nederlandsch Oost-Indië“, en in het onlangs verschenen gedenkboek ter eere van het 25-jarig jubileum onzer Koningin. Tweemaal maakte hij een inspectiereis naar de terreinen der Genootschapszending. Hij was een superieure geest, een waardige telg uit het voortreffelijk geslacht der Gunning's, een man met een groot verstand en een groot hart.

De zendingsmannen gaan heen, maar de God der zending blijft.

De Zendingsprofessor.

Dr W. Breukelaar heeft er aan herinnerd, hoe

verscheidene jaren geleden, wijlen Prof. Bavinck op een Universiteitsdag het plan geopperd heeft een professor voor de zending te benoemen. Sindsdien was er over gezwegen, maar Dr Breukelaar acht het gewenscht, dat het plan opnieuw naar voren wordt gebracht en overwogen.

Prof. Aalders valt hem in het „Ouderlingenblad“ bij en stelt voor reeds te beginnen met verzamelen van geld.

Als deze mannen gesproken hebben, kan het vermetel schijnen een afwijkende meening te hebben. Toch vallen wij Prof. Hepp bij, die uitvoering van dit plan niet (of nog niet) noodig acht.

Wij zullen zijn argumenten hier niet herhalen, maar wijzen slechts op het volgende.

Allereerst dunkt ons, dat aan de begeerte van Prof. Bavinck reeds in zooverre tegemoet gekomen is, dat het onderwijs in de zendings-theorie aan onze Hoogeschoolen stelselmatiger en vollediger dan vroeger gegeven wordt. Van de Vrije Universiteit staan ons op het oogenblik de gegevens niet ten dienste, doch van de Theologische school wel. Nu, daar onderwijst Prof. Hoekstra zendings-theorie, en wij weten uit zijn dictaat, op welk een voortreffelijke wijze dit geschiedt. Bovendien doceert Prof. Bouwman de dusgenaamde Idololatrie, zoodat de studenten tevens op de hoogte komen met de valsche godsdiensten.

Dit is nu wel geen onderwijs in de volledige zendingswetenschap, en wij zouden het natuurlijk toejuichen, indien ook de zendings-historie op het rooster van lessen werd gezet, maar het schijnt ons toe, dat de predikanten, die de colleges van Prof. Hoekstra en Prof. Bouwman nauwgezet hebben gevolgd, zonder veel moeite in de pastorie zich verder in de zending kunnen inwerken.

Wij meenen dan ook, dat er in de naaste toekomst meer behoefte bestaan zal aan het practisch leiden onzer kerken inzake de zendings-kennis. Onze studenten ontvangen reeds veel, maar onze kerken komen nog tekort. Maar hoe zal dat moeten geschieden? Wij wezen reeds in eenige artikelen over de Zendingsofvoeding op deze tekortkoming. De voorlichting en leiding onzer kerken weegt ons op het oogenblik zwaarder op het hart, dan het onderwijs aan onze studenten.

Bezweken.

„Het Algemein Missionszeitschrift“, door Dr G. Warneck nu 50 jaren geleden gesticht, is onder de gevolgen van den oorlog bezweken. Het was de laatste jaren reeds tobben, maar het kon zoo niet langer.

Wij betreuren den ondergang van dit steeds voortreffelijk gereedigd tijdschrift. Het bewijst bij vernieuwing, hoe droevig het met het Christelijk Duitschland gesteld is. Practisch lag de zendings-arbeid reeds veelszins tegen den grond, en nu gaat de theoretische voorlichting ook ten onder.

„The International Review of Missions“ kan het „Allg. Miss. Z.“ niet vervangen. Allereerst al niet, omdat daarin te weinig Germaansche stemmen worden gehoord, en het daardoor een te eenzijdig Angel-Saksisch cachet heeft. Bovendien had het „Allg. Miss. Z.“ een eigen kijk op de zaken, en gaf veel, wat wij in de „Int. Rev.“ voortaan noode zullen blijven missen. Prof. Hoekstra merkt nog op in „De Bazuin“, dat de „Int. Rev.“ imperialistisch is; het is ons niet recht duidelijk, in welken zin hij dit bedoelt; maar afgezien van deze mogelijkheid, blijft het toch zeer te bejammeren, dat wij het blad van Warneck en Richter zullen moeten missen.

Een koninklijk woord.

De Algemeene Zendingconferentie, welke in October te Amsterdam vergadert, zond ook ditmaal een telegram van hulde aan de Koningin, wier sympathie voor de zending bekend is. Zij zond het volgende antwoord:

„Zeer gevoelig voor de gevoelens, neergelegd in uw telegram, betuig ik de Algemeene Zendingconferentie mijn warmen dank en verheug mij met u allen oprecht in de vele zegeningen, welke God in de afgelopen jaren op den zendingsarbeid heeft willen schenken. Moge uw saamenzijn voeren tot versterking van den band der saamhoorigheid, welken wij allen in Christus zoeken“. Schoone woorden, voorwaar. Over dien band der saamhoorigheid in het bijzonder en de Conferentie in het algemeen hopen wij een volgend maal iets op te merken.

J. D. W.

## PERS-SCHOUW.

De stem der stilte.

„Paiel“ blijft nog altijd zijn eigen plaats innemen in onze christelijke pers. Het heeft zijn aparte schoonheid van sentiment, ireniek en evangelischen gloed.

Een proeve van meditatie onder bovengenoemd opschrift (van J. C. van Dijk) moge hier volgen. Het is het eerste gedeelte van het artikel.

Want met de stilte is het eigenaardig gesteld: zij heeft altijd een stem, maar die stem is altijd een echo.

Voor  
angsta  
Voor  
stille  
Mar  
zijn  
in de  
Mer  
we z  
Het  
de w  
openg  
Dus  
stille  
in de  
druk  
het  
heer  
teek  
Hij  
stille  
stille  
stille  
Niet  
wel  
Zie  
niet  
onmog  
Mag  
recht  
gen  
ben  
Ik  
zond  
miss  
juist  
geloof  
lichtv  
stille  
En  
Om  
Ten  
d.i.  
schijn  
indere  
Is  
de w  
Is  
vertr  
geluk  
Mar  
waar  
Mijn  
Van  
stille  
weg  
stille

Uit ee  
predikant

In  
leden  
kort  
meen  
kwan  
weter  
vrouw  
trok  
ging  
Vrouw  
Chris  
tegen  
woon  
begot  
zicht  
zeer  
zorg  
Doop  
afho  
op h  
vrees  
af. Z  
loope  
van  
toeko  
vol  
voor  
donk  
deed  
De G  
de h  
leven

In he  
deerde  
worden  
ingelicht  
H. H.  
voorbeel

Sin  
ver  
het

D